

УДК 336.76(477) (043.5)

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТА ДИСБАЛАНСИ ЇХ РУХУ В УМОВАХ ПРЕВАЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НАД РЕАЛЬНИМ

Максим Валерійович КОРНЕЄВ

к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи НБУ
E-mail: maxkorneev@ua.fm

Анотація. У статті визначено особливості фінансових ресурсів в економіці та їх рух. Розглянуто засади руху фінансових ресурсів в економіці в умовах превалювання її фінансового сектору над реальним. З позиції системного підходу досліджено процес фінансіалізації економіки, що обумовлює виникнення дисбалансів руху фінансових ресурсів. Визначено роль та завдання політики у сфері руху фінансових ресурсів в економіці.

Аннотация. В статье определены особенности финансовых ресурсов в экономике и их движение. Рассмотрены основы движения финансовых ресурсов в экономике в условиях превалирования ее финансового сектора над реальным. С позиции системного подхода исследован процесс финансовализации экономики, обуславливающий возникновение дисбалансов движения финансовых ресурсов. Определена роль и задачи политики в сфере движения финансовых ресурсов в экономике.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансові потоки, рух, дисбаланси, фінансовий сектор, реальний сектор, фінансіалізація, економіка.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, финансовые потоки, движение, дисбалансы, финансовый сектор, реальный сектор, финансовализация, экономика.

Постановка проблеми. Питання, пов'язані з рухом фінансових ресурсів (ФР) в економіках в умовах превалювання їх фінансових секторів (ФС) над реальними секторами (РС) набувають особливого значення. Це обумовлено тим, що в умовах такого превалювання виникають та набувають широкого розмаху так звані дисбаланси руху ФР (тобто трансформації у русі ФР, що обумовлені поширенням процесу фінансіалізації). Такі дисбаланси у русі ФР можуть приводити до негативних наслідків у контексті загального економічного розвитку. Вищенаведене зумовлює актуальність дослідження особливостей руху ФР в економіці в умовах превалювання її ФС над РС. Зазначимо, що в національній економіці у останні роки розвиток ФС та РС можливо охарактеризувати саме з точки зору таких умов превалювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різним аспектам ФР, особливостям їх руху присвячено наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: О. Василик, К. Лазичева, О. Майборода, Г. Азаренкова, К. Павлюк, В. Опарін, Ю. Рубін тощо. Засади фінансіалізації економіки, її риси та наслідки вивчалися такими вче-

ними як: В. Лазонік, М. О'Салліван, Дж. Смізін, О. Орхангазі, Т. Пеллі, Р. Бетт, Г. Магдоф, П. Свізі, Е. Штокхаммер, Дж. Епштейн, В. Лук'янов, Г. Кріппнер, В. Мілберг, Дж. Аррігі, П. Дос Сантос, С. Лапавітсас, К. Філіпс, Ю. Осік, Н. Щепочкіна та інші. При цьому, на нашу думку, засади руху ФР в національній економіці саме в умовах превалювання її ФС над РС, є недостатньо розглянутими та обґрунтованими.

Метою статті є визначення сутності, особливостей руху ФР в економіці у контексті превалюючої ролі її ФС над РС.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Визначенню сутності, змістовних характеристик ФР на різних рівнях (глобальному, макроекономічному, мезоекономічному, мікроекономічному) присвячено наукові праці ряду вітчизняних та зарубіжних вчених. Загалом суть ФР на різних рівнях вчені розглядають як у широкому, так і у вузькому розуміннях. Такі ресурси можуть, наприклад, визначатись сукупністю грошових фондів, створених у рамках розподілу (перерозподілу) національного багатства тощо. Додатково вченими надається вельми широка класифікація ФР за різними класифікаційними

ознаками [1; 4–10].

Класична економічна модель кругопотоків відображає основні макроекономічні напрями руху ФР між її складовими (домогосподарства, фінансовий ринок, товарний ринок, ринок факторів виробництва, фірми). Аналогічним чином можна відобразити напрями руху ФР в економіці між суб'єктами її ФС та РС. Звісно, що функціонування таких секторів (наприклад, у контексті діяльності їх суб'єктного складу на абсолютно усіх життєвих етапах) буде неможливим в сучасних умовах господарювання без фінансових ресурсів. Отже, теоретично, окремі економічні відносини характеризуються рухом ФР та охоплюють ряд операції [1; 5].

Як відомо, рух ФР може розглядатися як фінансовий потік (ФП). У наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених широко представлено змістовні характеристики, типологію ймовірних ФП на різних рівнях (глобальному, макроекономічному, мезоекономічному, мікроекономічному) [1; 4, с. 186–189]. Ефективний розвиток економіки (у тому числі її секторів) залежить від відповідного збалансування таких потоків. З метою забезпечення такого розвитку

окремими науковцями пропонуються напрями вдосконалення існуючих систем управління ФР [4–10].

При цьому, слід враховувати, на нашу думку, при поступовій модернізації існуючих систем управління ФР в економіках фундаментальні фактори впливу (як зовнішнього, так і внутрішнього характеру) на рух таких ресурсів. Це не тільки надасть можливості ефективніше вдосконалити існуючі системи управління ФР в економіках, а й, в окремих випадках попередити негативні аспекти проявів виникаючих в умовах фінансiалiзацiї дисбалансiв руху таких ресурсiв. Наприкінці, переходячи до розгляду типової моделі руху ФР в економіці, слід зазначити, що фундаментальні фактори впливу на рух таких ресурсів (наприклад, ринкова кон'юнктура, якість фінансового управління, система розрахунків, особливості системи державних фінансів та/або кредитної системи тощо) можуть обумовити зміну його напрямку або ж зовсім трансформувати цей рух [1; 4–10].

Нижче наведемо приклад можливої моделі руху ФР в економіці в умовах поступової її фінансiалiзацiї (рис. 1).

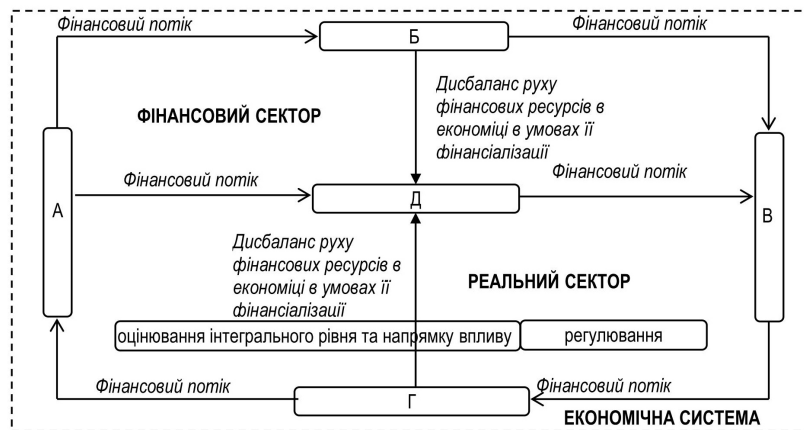

Рис. 1. Модель руху фінансових ресурсів в економіці (у контексті превалювання ФС економіки над її РС)

Наведені у моделі (рис. 1) фінансові потоки характеризуються різнонаправленістю руху ФР, можуть бути позитивного чи негативного, інвестиційного характеру, динамічними чи нединамічними, доходними чи витратними, прибутковими чи неприбутковими тощо. ФР стосовно об'єктів, наведених у моделі, надходять та вибувають, забезпечуючи при цьому ефективний рух інших видів ресурсів в економічній системі. У якості об'єктів, представлених у моделі мо-

жуть виступати, наприклад, складові класичної макроекономічної моделі кругопотоків. Збалансованість ФР в економіці можливо регулювати шляхом використання системи фундаментальних факторів впливу на їх рух.

Додатково вченими наводяться аспекти активізації ФП в економічних системах, її негативні наслідки в кожних конкретних умовах господарювання [1; 4, с. 186–189; 5]. Така потокова активізація, на нашу думку, повинна мати оптимальні

межі, оскільки її надмірність призведе до зростання фінансiалiзацiйних процесiв, що у перспективi буде мати негативнi наслiдки для екoнoмiчної системи. Або ж паралельно з потовою активiзацiєю слiд застосовувати окремi iнструменти державного впливу на процес фiнaнciалiзацiї з метою оптимiзацiї її негативних наслiдкiв для екoнoмiки. У якостi такого iнструментарiю, наприклад, можуть виступати iнструменти державної фiнaнcoвої полiтики (насамперед, грошово-кредитної чи бюджетно-податкової). Окрiм державного регулювання процесiв фiнaнcиалiзацiї екoнoмiки, у розвинутих екoнoмiчних системах можливе й саморегулювання.

Отже, у перiод трансформацiї руху ФР виникають та поступово накопичуються дисбаланси (диспропорцiї, невідповiдностi), обумовленi саме процесом фiнaнcиалiзацiї. Саме системний пiдхiд до визначення сутностi процесу фiнaнcиалiзацiї [2; 3, с. 85–92] дозволить визначити окремi фактори, що обумовлюють появу трансформацiй у русi ФР в екoнoмiцi (у контекстi превалювання її ФС над РС).

Вивчаючи питання ефективного руху ФР в екoнoмiчних системах слiд придiлити увагу й аспектам фiнaнcoвої полiтики у цих напрямках досліджень. Формування на ефективних засадах, механiзмах полiтики у сферi руху ФР забезпечить

фундамент стабiльностi розвитку екoнoмiки, мiнiмiзує негативнi прояви процесу її фiнaнcиалiзацiї. Одним iз завдань такої полiтики у сферi руху ФР повинен бути контроль ступеню потокової активiзацiї. Це обумовлено тим, що полiтика у сферi руху ФР може мати й негативний зворотний ефект, пов'язаний з надмiрною потоковою активiзацiєю, що, у свою чергу, посилить прояви фiнaнcиалiзацiйних процесiв. Паралельно з цим, досліджувана полiтика нацiлена на пiдтриманнi вiдносної рiвнoваги у балансi iнтересiв суб'єктiв ФС та РС екoнoмiки, налагодженнi ефективного спiвробiтництва мiж ними, регулюваннi обсягiв ФР в екoнoмiчній системi (у контекстi її суб'єктiв). Додатково, для виконання вищеперелiчених нами завдань є необхідним систематичне врахування iснуючого рiвня соцiально-екoнoмiчного розвитку.

Висновки. За результатами проведеного дослідження визначено змістовні характеристики ФР в екoнoмiцi, класичнi особливостi їх руху, розглянуто аспекти руху ФР в екoнoмiцi в умовах превалювання її ФС над РС, досліджено процес фiнaнcиалiзацiї екoнoмiки, обумовлюючий виникнення дисбалансiв руху ФР, виокремлено роль та завдання полiтики у сферi руху ФР в екoнoмiцi.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Фiнaнcoвi потоки екoнoмiчних агентiв : методологiя та органiзацiя управлiння : дис. д-ра екoн. наук : спец. 08. 00. 08 – Грошi, фiнaнcи i кредит / Г. М. Азаренкова. — Суми : [Б.В.], 2007. — 383 с.
2. Корнєєв М. В. Фiнaнcиалiзацiя i конвергентнi процеси в реальному та фiнaнcoвому секторах екoнoмiки / М. В. Корнєєв // Регiональна бiзнес-екoнoмiка та управлiння. — 2014. — № 1 (41). — С. 73–80.
3. Корнєєв М. В. Фiнaнcoвий сектор в умовах фiнaнcиалiзацiї екoнoмiки: теоретичнi засади та свiтовий досвiд: монографiя / М. В. Корнєєв. — Днiпропетровськ, 2014. — 475 с.
4. Лазичева Е. А. Исследование сущности финансовых потоков / Е. А. Лазичева // Вестник Томского государственного университета. — 2009. — № 329. — С. 186–189.
5. Опарiн В. Фiнaнcoва система України (теоретико-методологiчнi аспекти): Монографiя / В. Опарiн. — К. : КНЕУ, 2005. — 240 с.
6. Batt, Rosemary. The Impact of Financialization on Management and Employment Outcomes / Rosemary Batt // 20th Annual John Lovett Memorial Lecture, 2012. — April. — University of Limerick, Ireland. — 29 p.
7. Orhangazi, Özgür. Financialization and the US Economy / Özgür Orhangazi. — Northampton, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, 2008.
8. Epstein G. Financialization and the World Economy / G. Epstein. — London : Edward Elgar, 2005. — 456 p.
9. Krippner Greta. The Financialization of the American Economy / Greta Krippner // Socio-Economic Review. — 2005. — Vol. 3, Issue 2. — P. 173–208.
10. Lapavitsas C. Financialised Capitalism: Crisis and Financial Expropriation / C. Lapavitsas // Historical Materialism. — 2009. — № 17 (2). — P. 114–148.